

Niet om af te schaffen, maar om te vervullen

16 februari 2014 – 6e zondag door het jaar A – Dominicuskerk Utrecht

Jezus Sirach 15,15-20;
Psalm 119; 1 Korintiërs 2,6-7.9;
Matteüs 5,17-22a+27-28+33-34a+37

1.

Dat is toch niet meer van deze tijd! – onder dat onverbiddelijk verdict valt tegenwoordig veel. En er is een voortdurende neiging overtuigingen of praktijken die de vrijheid lijken te belemmeren achter ons te laten, zienswijzen en handelswijzen af te schaffen als we de redelijkheid ervan niet meer onmiddellijk kunnen inzien. Zelfs de gedachte dat we ons in ons gedrag aan regels zouden moeten houden, is omstreden geraakt – waarbij interessant genoeg de gedachte dat het goed is dat anderen zich aan regels zouden moeten houden in hetzelfde tempo aan populariteit lijkt te hebben gewonnen. Ik maak het regelmatig mee dat wanneer je iemand en passant zegt 'je moet...' die je direct in de reden valt met 'ik moet niets!' Is dat zo, moeten we niks? Mogen we het allemaal 'zelf wel uitmaken', zoals de uitdrukking is?

Er waren in de vroege kerk christenen, zo heeft onderzoek duidelijk gemaakt, die meenden dat dankzij Jezus' dood en verrijzenis alle wetten en regels vervallen waren. De oude orde was immers met hem gestorven en het leven dat Jezus' volgelingen leidden als zijn nieuwe lichaam, was een leven in de Geest van God. En waar de Geest van Jezus en zijn God is, schrijft Paulus niet voor niets, daar is vrijheid (2 Kor. 3,17). Elders schrijft Paulus dat Christus ons voor de vrijheid heeft vrijgemaakt, en dat we onszelf daarom geen nieuw juk moeten opleggen (Gal. 5,1-2). De vrijheid echter waar het Paulus om gaat, blijkt bij nader toezien de bevrijding van de noodzaak rekening te houden met, met het kwaad, er een compromis mee te sluiten, er tol aan te betalen. Wij zijn volgens Paulus door de Gezalfde Jezus definitief bevrijd van de gevangenschap door de zonde, en bevrijd tot de vrijheid om ongeremd goed te leven, compromisloos waarachtig. Jezus heeft de aard van dit leven aan het licht gebracht als het diepste geheim van alles wat is, de kern van onze geschiedenis. Dit geheim is dat alles bestaat bij de gratie van Gods liefde en deze kern is dat alles van deze liefde getuigt. Dit is altijd zo geweest, maar – zo hoorden wij Paulus aan het begin van deze viering zeggen – Jezus heeft deze 'geheimnisvolle wijsheid' van God definitief aan het licht gebracht, 'het verborgen plan dat door God van alle eeuwigheid af is ontworpen en bestemd is voor onze verheerlijking' (1 Kor 2,7).

Door Jezus weten wij onherroepelijk dat ons leven door God gedragen wordt, dat alles in God zijn oorsprong heeft en de toekomst van alles wat is in God is verzekerd. God zelf immers heeft alles in het bestaan en ons in het leven geroepen en het 'zeer goed' bevonden. Alles is van hem en getuigt van hem, het is omgeven door en doortrokken van zijn liefde. Dit bevrijd ons van de angst dat ons leven voor niets is en zonder betekenis, maar het verplicht ons om vrij en vrijmoedig en met alles wat we hebben en zijn, in te zetten op het goede leven, en daarmee op de liefde die dit leven in stand houdt en draagt en er het hart van is. Wij worden door Gods liefde bevrijd tot wederliefde.

2.

Als moderne mensen zijn we beetje gaan neerkijken op wetten en regels. Die ervaren wij als vreemde machten die ons aan zich proberen te onderwerpen en wij zijn gehoorzaamheid vernederend gaan vinden. Wie van ons voelt zich niet enigszins belachelijk als zij of hij voor een rood stoplicht staat te wachten terwijl er in geen velden of wegen verkeer te bekennen is. Voor Joden en moslims echter is het heel moeilijk te begrijpen dat christenen *niet* aan speciale regels hoeven te gehoorzamen. Als je niet besneden bent, of nooit varkensvlees eet, of vijf keer per dag bidt, waaruit blijkt dan dat je je aan God toevertrouwd? Als je niet merkbaar afwijkt van je

omgeving, kun je dan wel serieus zeggen dat je aan God bent toegewijd? Dat is een goede vraag: hoe laten we eigenlijk zien dat we aan God toebehoren dat – zoals psalm 119 zegt – zijn woord een lamp voor onze voeten is, het licht dat ons pad door het leven zichtbaar maakt?

Het is op deze vraag dat Jezus in de evangelielezing van vandaag antwoord geeft – een soort antwoord. De tekst van de lezing maakt deel uit van de zogenoemde Bergrede in het Matteüsevangelie, een lange toespraak van Jezus waar deze zijn kaarten op tafel legt: hoe verstaat Hij zichzelf en wat heeft Hij te zeggen? Aan het einde constateren de toeschouwers en luisteraars dat Jezus met gezag onderricht en niet als de Schriftgeleerden (Mt. 7,29). Jezus heeft gezag, zo suggereert het evangelie van vandaag, omdat Hij de Wet niet simpelweg gehoorzaamt, of uitlegt, of naar zijn hand zet, of afschaft. Jezus heeft gezag omdat Hij de Wet vervult. Maar wat betekent dat eigenlijk?

Jezus legt dat zelf uit. Het gebod dat verbiedt te doden, is gebaseerd op de overtuiging dat het leven van mensen respect verdient. Maar er zijn heel veel manieren om mensen te vernederen en te minachten en werkelijk respect betuigen aan het leven van mensen, dat vraag veel meer dan ze alleen maar niet doden. Het *gehoorzamen* aan het gebod *vervult* het dus niet noodzakelijk. Het verbod om echtbreuk te plegen, is gebaseerd op het respect voor de verbindingen tussen mensen, voor onze relaties met elkaar en onze afhankelijkheid van deze relaties, en van onze ervaring dat deze relaties kwetsbaar zijn. Dat respect kan echter op heel veel manieren worden geschonden, bijvoorbeeld door iemand alleen maar te zien als object van begeerte en haar zo te behandelen, of door jezelf te zien als niets anders dan een object van begeerte. Een gebod vervullen is dus veel meer dan uitvoeren wat het voorschrijft. Wie een eed aflegt, die wil zijn betrouwbaarheid tonen door duidelijk te maken dat in het al dan niet houden van deze belofte voor haar of hem iets op het spel staat dat heilig is. Maar zo laat je zien dat wat je belooft je blijkbaar niet heilig genoeg is. Waarheid is Gods troon en goedheid is Gods voetbank en gerechtigheid is zijn tempel op aarde. Waarheid spreken, het goede doen en de gerechtigheid eren, dat is niet het *gehoorzamen*, maar dat is het *vervullen* van het gebod je aan je eed te houden. Daartoe zijn leerlingen van Jezus geroepen: in alles wat zij doen God de eer bewijzen die de geboden proberen te vangen in concrete gedrag dat zij voorschrijven.

3.

Je kunt de geboden onderhouden, zegt de eerste lezing uit Jezus Sirach. Je kunt je in dienst stellen van het leven dat God ons gunt, maar ook in dienst van hetgeen ons, en dat waarvan wij afhankelijk zijn, schendt en kapot maakt: 'vóór de mensen liggen het leven en de dood' (Sir. 15,17). Vooraf aan het stukje dat we lazen, wordt duidelijk gemaakt hoe we ons in dienst van het leven kunnen stellen. 'Wie zich houdt aan de Wet zal de wijsheid verwerven', heet het daar. 'Zij geeft je het brood van het inzicht te eten en laat je het water van de wijsheid drinken' (Sir. 15, 1.3). De kern van de Wet is wijsheid en het doel van het gehoorzamen van de Wet is het verwerven van die wijsheid, het leren zien en aan de lijve ervaren van het onderscheid tussen waar en onwaar, goed en kwaad, recht en onrecht – en niet anders meer kunnen dan hiernaar handelen. Als Jezus zegt dat Hij de Wet vervult, zegt Hij dat Hij de wijsheid belichaamt die de binnenkant is van de Wet. Wie hem navolgt leert kijken als Hij en dan hoeft je geen wetten te gehoorzamen, dan heb je de wijsheid die het mogelijk maakt in de wereld om je heen Gods Wet te zien: de eis tot respecteren, het gebod te eren, de aanzegging lief te hebben. In dit respect, die eer, deze liefde komt God in ons tot bewustzijn, want wij zien dan met Gods ogen zoals Jezus met Gods ogen ziet. We zien dat alles wat is goed is, omdat het van Gods goedheid getuigt. In alles wat is respecteren wij dan God, eren wij dan God, beminnen wij dan God – temidden van alles dat van God getuigt, zijn wij van God.

Wij worden niet vrij door de Wet af te schaffen, wij worden vrij door in Jezus' spoor de Wet te vervullen. Dan zijn we niet langer gedwongen onszelf te handhaven in een vijandige wereld, dan zijn we niet langer verplicht betekenis op te leggen aan een betekenisloze wereld,

dan hoeven wij het goede niet langer op het kwade te veroveren. Want dan weten wij ons gedragen en aangesproken door God die ons heeft voorbestemd te leven in zijn licht. Dan leven wij in dat licht.

Erik Borgman